

Stockholm 2011-01-27

Begäran hos konstitutionsutskottet om granskning av utrikesdepartementets hantering av bidrag från biståndsanslagen.

Under 2010 genomförde Riksrevisionen en förstudie kring den del av biståndsanslaget som Utrikesdepartementet hanterar direkt. Denna andel uppgår år 2010 till 10,9 miljarder kronor. Förstudien presenterades för riksrevisor Gudrun Antemar, som den 27 augusti 2010 beslutade att inte gå vidare med den. Om riksrevisorns beslut finns inget att säga. Riksrevisorerna arbetar självständigt och i detta ingår att på egen hand bestämma revisionens inriktning och omfattning.

Förstudien, med namnet "Har utrikesdepartementet en effektiv hantering av bidrag från biståndsanslagen?", har dock blivit känd för allmänheten efter att Sveriges Radio fått ta del av den och publicerat hela förstudien på sin hemsida.¹

Förstudien innehåller flera intressanta fakta kring hur utrikesdepartementets bidrag från biståndsanslaget hanteras. Inte minst intressanta är de jämförelser som görs med hur SIDA skött sin biståndsverksamhet. Regeringen och inte minst utrikesdepartementet har ju haft mycket starka synpunkter på hur illa man anser att SIDA skött sin biståndsverksamhet.² Riksrevisionens förstudie visar att det kan vara en bättre ordning på SIDA:s biståndsverksamhet än regeringens egen.

Jag gör här några utdrag ur förstudiens text för att visa på de sakförhållanden som råder kring utrikesdepartementets hantering av bidrag från biståndsanslaget som jag menar ligger till grund för en vidare granskning av konstitutionsutskottet:

"Utrikesutskottet anger i ett betänkande från år 2007 att "... relevans och effektivitet måste vara huvudkriterier för kanalisering av utvecklingsresurser till multilaterala organisationer..."³."

"Sammantaget verkar det finnas det en viss oklarhet beträffande statusen för olika styrdokument. En preliminär bedömning ger vid handen att det inte heller är entydigt vilka rutiner som ska följas i bidragshanteringen inom Utrikesdepartementet."⁴

¹ <http://sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/406/9776.doc>

² Här lämnas några exempel på den kritik som framförts:

<http://www.newsmill.se/artikel/2010/05/26/gunilla-carlsson-sidas-ledning-ansvarig-for-systemfelen>

<http://www.expressen.se/nyheter/1.2002455/sidas-ledning-byts-ut-generaldirektor-sparkas>

<http://www.stpress.se/zino.aspx?articleID=16270>

³ RiRs förstudie sid. 8

”När en ansökan inkommer ska den bedömas. Utrikesdepartementets handledning anger att förutsättningarna för bidrag ska bedömas, men handledningen går inte in på hur bedömningen ska göras. Vidare sägs att om bidragssökanden inte är ”välkänd”, ska en kontroll göras. Detta moment beskrivs dock inte närmare. De överväganden som görs ska dokumenteras ”om det inte är uppenbart obehövt”. I beskrivningen av hur beslutet ska gå till finns en hänvisning till ordinarie rutiner för regerings- respektive regeringskanslibeslut.”⁵

Behovet av riskanalyser diskuteras inte i handledningen. Vissa riskfaktorer bedöms dock i samband med organisationsbedömningarna.

”Några av de preliminära iakttagelser som Riksrevisionen gjort inom ramen för förstudien är:

- Bidragen hanteras av ett litet antal handläggare. Personalomsättningen på de aktuella enheterna är, liksom inom den övriga utrikesförvaltningen, hög. I kombination med en förhållandevis återhållsam dokumentation av bedömningarna risk för att organisationen blir sårbar.
- En preliminär bedömning av de styrdokument som används i Utrikesdepartementets bidragshantering visar att de i jämförelse med motsvarande dokument hos Sida är svagare. Krav på riskanalys på insatsnivå saknas till exempel.
- För vissa organisationer har effektivitetsbedömningar gjorts, men fastställda rutiner för uppdatering saknas och bedömningarna omfattar inte alla organisationer. Bedömningsprocessen synes därutöver vara frikopplad från beslut om bidrag.
- Processer och rutiner för riskbedömning och riskhantering verkar underutvecklade.
- Det verkar inte finnas någon allsidig uppföljningsprocess för bidragen. Uppföljningsrutinerna är inriktade på de enskilda bidragen.”⁶

Riksrevisionen pekar även på brister i återrapporteringen från regeringen till riksdagen.⁷

Citaten ovan visar på en hel del möjliga brister i utrikesdepartementets bidragshantering. Även om Riksrevisionen nu beslutat att inte gå vidare med sin granskning finns det skäl för konstitutionsutskottet att göra det. Det finns flera konstitutionella ingångar i det material som tagits fram till förstudien.

Budgetlagen ställer krav på effektivitet och hushållning i statens verksamhet.⁸ Regeringen är redovisningsskyldig inför riksdagen för statens medel.⁹ Enligt

⁴ RiRs förstudie, sid.17

⁵ RiR:s förstudie sid. 18

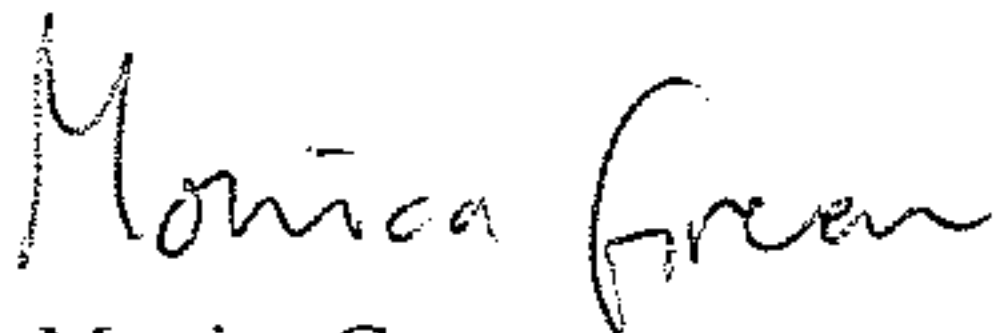
⁶ RiRs förstudie sid.19

⁷ RiRs förstudie sid. 21

⁸ 1 § lag (1996:1059) om statsbudgeten.

regeringsformen ska regeringen svara för ledningen av den statliga verksamheten och underlydande förvaltningsmyndigheter ansvara för att genomföra verksamheten.¹⁰

Jag vill därför att konstitutionsutskottet granskar utrikesdepartementets hantering av bidrag från biståndsanslagen ur konstitutionell synvinkel med utgångspunkt i den förstudie riksrevisionen genomfört.

Monica Green

⁹ 44 § lag (1996:1059) om statsbudgeten.

¹⁰ 11 kap. 8 § regeringsformen.